

Nucleaire dilemma's¹

■ **Menno van Duin**
Lector Crisisbeheersing Instituut Fysieke Veiligheid

Hoewel in Nederland de nucleaire risico's zeer gering zijn en de veiligheid op dit terrein waarschijnlijk nog nooit zo gegarandeerd is geweest, lijkt het wel of inwoners van Limburg, Zeeland en Noord-Brabant zich nooit eerder zoveel bezig hebben gehouden met dit thema. Wat maakt dat juist het terrein van nucleaire veiligheid bezaaid is met lastige dilemma's en hoe kunnen wij daar nu goed mee omgaan?

Na jaren van geringe aandacht voor dit thema - het project Kernongevallenbestrijding was decennia geleden kort na de ramp in Tsjernobyl (1986) gestart - is er de laatste paar jaar in Nederland op dit terrein sprake van een heuse revival. Ongetwijfeld zal de ramp in Fukushima hierbij een rol hebben gespeeld, maar zeker zullen ook de signalen over centrales net over de grens (Tihange en Doel) hierbij van invloed zijn geweest.

Het meest in het oog springende dilemma is dat de gevolgen van nucleaire incidenten en rampen vaak beperkt zijn, maar dat de angst voor een "fall out" nog nooit zo groot is geweest. Scheidend wetenschapsjournalist Simon Rozendaal merkte terecht fijntjes op dat de tsunami in Japan tenminste 16.000 doden tot gevolg had en er tot op de dag van vandaag nog geen enkele dode is gevallen als gevolg van de kernramp als gevolg van deze tsunami². Hoe anders is het beeld! De haarschaartjes in centrales worden als kloven ervaren. Op weinig terreinen is deze kloof tussen de objectieve veiligheid en de subjectieve veiligheid zo groot. Daar zit natuurlijk dan ook één van de grootste bottle-necks.

Terwijl de kans op een kernongeval – zo lezen wij overal – zeer gering is en de installatieveiligheid en de professionaliteit ter plaatse groot is, wordt binnenkort de jodiumprofylaxe door VWS uitgerold. Tenminste zal dat bij sommigen vragen oproepen als: als die kans dan zo ongeveer nul is waarom dan die pillen? Als ze nu opeens met die pillen komen - waarover al decennia wordt gesproken – zal er toch wel een aanleiding voor zijn ("blijkbaar zijn risico's thans groter dan ze zeggen"). Worden ouders van jongere kinderen nu banger of minder bang als er straks zo'n doosje pillen in het medicijnkastje ligt?

Meer specifiek zal de jodiumprofylaxe zelf ook de nodige vragen oproepen. Waarom mijn kinderen wel maar hoe ik zelf in het onverhoopte geval niet zo'n pilletje te nemen? Is hier niet sprake van baat het niet dan schaadt het ook niet? Als het voor mij blijkbaar wel kan schaden; zou dat voor mijn kinderen dan niet het geval zijn? Hoever moet ik nu wegwezen als het echt mis is met zo'n centrale? Blijf ik voor de nucleaire wolk of haalt deze mij in als ik in mijn auto vlucht?

Wij weten dat er altijd veel meer vragen zijn te bedenken dan waarop we vooraf bedacht zijn. Wat leert deze eerste aanzet aan de hand van enkele dilemma's ons? Het leert vooral dat juist het thema van nucleaire veiligheid vooral gaat over uitleggen, uitleggen, uitleggen; communiceren, communiceren, communiceren. Zo weten wij uit de risicocommunicatie-literatuur dat mensen zich vaak weinig druk maken over potentiële risico's tot het moment dat deze (opeens) dichterbij komen. Kort na Tsjernobyl en Fukushima was de bevolking bevattelijker voor dit thema. Vrijwel niemand raadpleegt zonder aanleiding een risicokaart of kijkt naar zijn overstromingsrisicogebied.

Juist de jodiumprofylaxe zal dus bij uitstek het momentum genereren om wel te communiceren over nucleaire veiligheid. Dat zal betekenen dat er veel uitgelegd zal moeten worden en ook met de bewoners dilemma's moeten worden gedeeld. "Ja de kans is nihil, maar toch achten wij het verstandig preparatief al deze pillen te verspreiden".

Ten slotte maakt het ook de verbrede rol van de veiligheidsregio's inzichtelijk. Samen met anderen hebben zij veel meer een rol gekregen bij het pre-impactmanagement. Normaliter komt de veiligheidsregio in beeld als zich een probleem voordoet en bereidt de regio zich hierop voor. Nu gaat het om het managen van de potentiële onrust; juist ook in situaties dat er op de keper beschouwd (objectief) weinig aan de hand is maar subjectief soms des te meer.

¹ Deze bijdrage is gebaseerd op mijn bijdrage op het mini-symposium over nucleaire veiligheid.

² Interview Volkskrant 2 september 2017, Opinie p. 6-8.